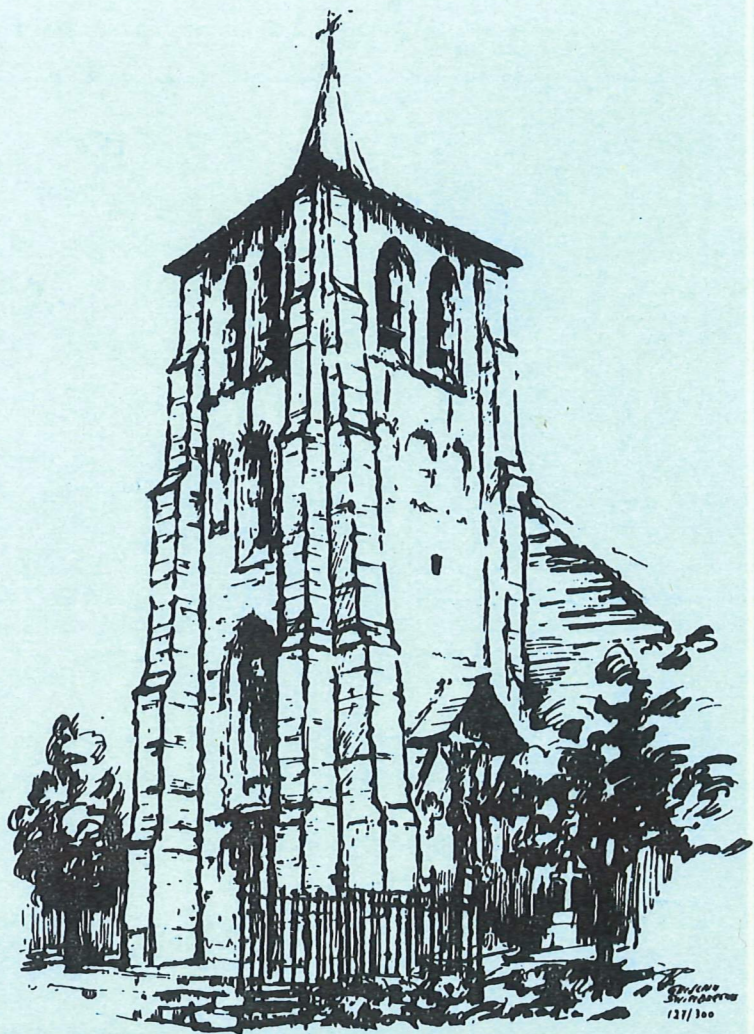

ZILLEGHEM

DECEMBER 1993 - 14de JAARGANG Nr 4

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

REDACTIE EN BEHEER

Jules Pollet
Patrick Arnou
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Bertrand Denys

Engelstraat 2 Aartrijke
B.J. Lievensstraat 8 Zedelgem
Patrijzenhoek 9 Zedelgem
Groenestraat 29 Zedelgem
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Klaprozenlaan 13 Loppem

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschijnen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelstraat 2, 8211 Aartrijke

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

I N H O U D

		pag.
Pollet Jules	<i>Zedelgem onder Duitse bezetting 1914-1918</i>	
	<i>Bevelen - Verordeningen - Opeisingen 1917</i>	124
Cappon Géry	<i>De "Ferme Bocca"</i>	152

DECEMBER 1993 - 14de JAARGANG Nr 4

L. S.,

Dit is het laatste nummer van onze 14de jaargang. Daarom deze oproep tot abonnering op onze 15de jaargang.

Op de redactie liggen al de eerste artikels klaar voor het eerste nummer van onze 15de jaargang.

Wilt U daarvan genieten, vul dan - nog vóór U uw kerst- en nieuwjaarsinkopen doet - bijgevoegd overschrijvingsformulier in. Stel niet uit tot morgen. Dan bent U zeker van de getrouwheidsmedaille die we ooit wel eens zullen uitreiken. Formidabel, beste lezer, dank u wel!

ZALIG KERSTFEEST !
VREUGDE EN VREDE
IN HET NIEUWE JAAR !

De Redactie.

ZEDELGEM ONDER DUITSE BEZETTING 1914-1918

Bevelen - Verordeningen - Opeisingen 1917

Jules Pollet

Bevel betreffende de scholen.

Einde 1916 vaardigde Ortskommandant Amlung volgende verordening uit betreffende de scholen:

1. De schoolvakanties:

- Kerstvakantie: van 26 december 1916 tot 3 januari 1917.
- Paasvakantie: van Witte donderdag tot maandag na de Paasweek.
- Sinksenvakantie: van zondag 27 mei tot donderdag 31 mei 1917.
- Grote vakantie: van 15 augustus tot 15 september 1917.
- Andere verlofdagen waren: O.L.V.-Lichtmis (2 febr.), Kleine Biddag, Aswoensdag tot 10 u voormiddag, Maria Boodschap (25 maart), O.H. Hemelvaart, O.L.V. Hemelvaart, Allerheiligen, Allerzielen tot 10 u voormiddag, Gedurige Aanbidding en Onbevleete Ontvangenis (8 december).

2. Met de opening der scholen op 3 januari 1917 moet twee uren "Duitsche les" worden gegeven. In de gemeenteraad, gehouden op 15 maart 1917, wordt met Alberik Vanhaverbeke een akkoord gesloten om in de scholen deze lessen te geven aan 1 Mark per uur.

3. Onderwijs in de Franse taal is verboden, ook private lessen. Het onderwijzend personeel moet alle Franse school- en leesboeken, ten laatste op 2 februari 1917, op de kommandantur inleveren.

4. *"Wederhandelingen tegen deze bevelen worden zeer streng bestraft, ook in zeker omstandigheden, kan vervoer naar Duitschland bevolen worden."*

Het verergert van dag tot dag!

Van geen enkel oorlogsjaar zijn zoveel bevelen en verordeningen voorhanden als van het jaar 1917. Iedereen geraakte steeds meer onder Duitse dwang. Tot beenderen en votten toe moesten worden ingeleverd. Men beschikte zelfs niet meer over zijn eigen woning: enkelen werden verplicht huis en erf te ontruimen en in een verordening van 3 juli 1917 lezen we zelfs: *"De inwoners hebben geen recht op een bed."*

Met woorden van machteloze verbittering schrijft pastoor F. Ronse hierover in zijn dagboek: de huizen zitten vol soldaten en deze stelen overvloedig; de mannen moeten verplicht werken voor de Duitsers; meer en meer barakken worden opgeslagen, niet alleen voor soldaten, maar ook voor vreemde werklieden *"die van ver en wijd hier als slaven toegesleurd worden voor de duitse werken"* Ook krijgsgevangenen werden in barakken ondergebracht en vooral de Italiaanse worden brutaal behandeld. Ze krijgen bijna geen eten maar wel veel slagen. En verder lezen we: *"Telefoon- en telegrafstaken rijzen t'allengante; munitiedepots stelt men op alle wijken... De gemeente gelijkt dezelfde niet meer"*. Ook een *"Rekrutendepot"* wordt opgericht *"met onmenschelijken kommandant Schäfer van Wissenburg, den 'beer'*

Picker en andere botte lieutenanten, die niets dan haat en wraak op tonge voeren tegen de 'dumme Belgen'." Ook de pastorie, schrijft Ronse, zit vol Duitsers: *"17 onderofficiëren worden in salon van pastorij gestoken en alle kamers... buiten twee op den boven gevuld".* In de boomgaard wordt een barak opgetimmerd en het hofhek wordt afgebroken om er een tweede te plaatsen. *"En nu geen minste vrijdom meer en geheime oefeningen in de hof, met allerhande miseriën".* Zowat iedere zondag dienen de uren der missen aangepast, omwille van kerkdiensten voor Duitse katholieken en protestanten die in zo goed als alle gevallen veel te laat worden aangekondigd. Ook voor de Duitse katholieke priesters is pastoor Ronse niet mals: *"Zij handelen als botte officieren".*

Te midden van al die ellendige toestanden, op 5 januari 1917, *"wordt Charles De Klerck-Pollefliet, landbouwer op de Pleine, Lophemse steenweg, binst de nacht zeer wreed vermoord door inbrekende dieven, en al zich verdedigen wordt de zoon erg, doch niet doodelijk aan het hoofd gekwetst... en de dieven dragen een honderd franken mee voor buit..."*

Op 5 maart 1917 vermeldt pastoor Ronse: *"Onmogelijke herte-looze kommandant Reubens komt Ameling (Amlung) vervangen die naar het front moet. Zijn schrijver Bruno Freytag is onmenselijke wreedaard die in andermans ongeluk zijn genot en vreugde vindt. Willem Köhler van Osnabrück die hun ten dienste staat, is brutale kerel die voor slechtste werk gereed staat."*

Gemeenteraad van 15 maart 1917.

De behandelde punten waren:

1. De Prins van Württemberg heeft de gemeente een boete

- opgelegd van 5000 Mark voor het tramongeval van januari ll.
2. Een boete van 150 Mark voor kleine beschadiging aan het schietplein veroorzaakt door straatjongens.
 3. Akkoord met Alberik Vanhaverbeke voor de Duitse lessen.
 4. De kosten van elektrisch licht voor de soldaten moet door de gemeente worden betaald: 166 Mark per week, alsook het dagloon van het personeel.
 5. Voor het aanleggen van de tramlijn van Borsbeek naar het station zal geen vergoeding worden betaald noch aan eigenaars van de ingenomen gronden, noch aan pachters.
 6. Als gevolg van het in beslag nemen van de oogst en het verminderen van de hoeveelheid meel door het Spaans-Amerikaans Comité zal het Duits beheer aan de gemeente 91.806 kg. koren, 1/3 tarwe en 2/3 rogge, verkopen aan 27 Mark per 100 kg. Dit graan is bestemd voor de volksvoeding in de maanden maart, april en mei 1917.⁽¹⁾

In zijn dagboek vermeldt pastoor Ronse dat op 15 en 16 maart een groot spiegelgevecht plaats heeft; dat op 25 maart 35 jongens en 39 meisjes hun Plechtige Communie deden en dat 800 parochianen *"gedwongen aan 't werk zijn voor den Duitsch"*. We lezen er ook: *"De strengheid is ongehoord; alle huizen worden doorsnuffeld. Voor allerhande bevelen worden wij (= pastoor) als borg gesteld"*.

Bevelen in april 1917.

Achtereenvolgens werden volgende bevelen gegeven:

Tewerkgestelden in het pionierspark.
(foto verzameling R. Schreef)

1. Op 12 april:

- Verbod in het station of op de sporen ("*ijzeren wegen*") te gaan. Overtreders krijgen zware gevangenisstraffen en boeten tot 5.000 Mark.

- De groene 'Reisescheine' moeten door de personen aan wie ze werden verleend, 's anderendaags voormiddag teruggebracht in de kommandantur.

- Verduistering moet in acht worden genomen door deuren en vensters af te schermen.

2. Op 20 april:

- Bevel om op zondag 22 april alle 'paardeharnassuringen' en ook 'dogkarharnassuringen' in de kommandantur te komen tonen om 4.30 u. Wie niet komt wordt zwaar bestraft.

- Vanaf volgende week mogen weer naar Ichtegem geleverd worden: runderen die weinig of geen melk geven, varkens en kalveren. Deze levering moet ter kommandantur worden gemeld op maandag voormiddag 23 april.

3. Op 22 april:

- De gemeente wordt verantwoordelijk gesteld voor de ruiten die in de barakken worden stukgeworpen. Zij zal de schade moeten betalen en de plichtigen worden streng bestraft.

- Aan ieder gezin tot en met 5 personen zullen 25 kg kolen per 14 dagen worden bedeed. Voor ieder persoon meer worden 5 kg. bijgevoegd.

4. Op 23 april: Maatregelen bij "vliegeraanvallen":

- Bij aankomst van vijandelijke vliegtuigen, niet op straat blijven, maar dichtstbijzijnde huis binnen vluchten. Hierom zijn alle inwoners verplicht hun deuren open te houden.

- In geval bommen worden afgeworpen, verboden op de

plaats der ontploffing te blijven staan.

- "Ringelen" van runderen en varkens. Voor het rundvee zal dit gebeuren op dinsdag 24 april om 9 u aan de kerk van Zedelgem en om 10 u bij August De Sanghere te Veldegem.

Voor de zwijnen op woensdag 25 april op dezelfde plaatsen en uren, zoals voor het rundvee.

Gemeenteraad van 17 april 1917.

Twee punten worden behandeld:

1. Het betalen van boeten aan de gemeente opgelegd door de bezetter:

- 8.500 Mark voor de kosten gedaan voor de inrichtingen van de alhier verblijvende troepen;

- een boete van 5.000 Mark (6.250 fr.) voor een tramongeval. Deze is op 12 februari ll. betaald.

De raad machtigt het college *"om de noodige gelden te ontleenen aan bijzonderen, naargelang de omstandigheden."* Verschillende personen werden bereid gevonden deze sommen aan de gemeente te lenen à 3 %.

2. Door de bezetter werden 17.000 kg aardappelen geëist en 5 personen waren verantwoordelijk gesteld voor deze inlevering: H. De Muyt, A. Rommel, Edm. Strubbe, Cam. Ryheul en de Kinders Ph. Cool. Bij niet inleveren moesten deze personen ieder 4.000 Mark betalen. De raad is van oordeel dat deze personen niet aansprakelijk kunnen zijn voor bijna onuitvoerbare bevelen. Daarom zal een poging worden gedaan om allen die over aardappelen beschikken deze te doen binnenbrengen. De aangestelde M. Vandenbroeck en brigadier-veldwachter Ryngaert zullen hiertoe een poging doen.

Bevelen in mei 1917.

1. Op 3 mei:

- Staarten en manen der paarden moeten worden afgesneden en op 8 mei in de voormiddag binnengebracht in het gemeentehuis. Indien na 8 mei nog paarden worden gevonden van wie staarten en manen niet zijn afgesneden, zal de gemeente en de bezitter streng worden bestraft.
- Alle inwoners van wie gronden, huizen of anders door het leger werden onteigend voor tram, ijzerweg of anders, moeten dit deze week in de voormiddag komen melden in het gemeentehuis.

2. Op 10 mei:

- In verband met inkwartiering met ieder gezinshoofd 2 inventarissen opmaken van alles wat zich in zijn woning bevindt. Eén ervan moet hij bewaren, de andere, ondertekend, indienen in de kommandantur. Ieder is verantwoordelijk voor de juiste aangifte; voor de leegstaande huizen is de gemeente verantwoordelijk.
- Ook wordt de lijst meegedeeld door de kommandant van de herbergen, die voor de "*civilebevolking*" mogen open blijven. Op volgende bladzijde de "*bekendmaking*" van deze herbergen.

Waar waren die herbergen gelegen? We hebben daarvoor het bevolkingsregister van die tijd geraadpleegd. Met in de hand de kaart van Zedelgem door de Duitsers in 1917 opgemaakt, die we publiceerden als bijlage bij "Zilleghem", 12de jg. nr. 2, maakten we een wandeling. Zie hier het resultaat:

BEKENDMAKING

De volgende herbergen blijven voor de civilebevolking open:

IN VELDEGHEM.

1. Decloedt-Vermeersch Camiel,
2. Denys Désiré
3. Van Hollebeke Edmond

IN ZEDELGHEM:

1. Beernaert Alidor
2. De Ketelaere Edmond
3. De Splentere Leon
4. Hatse Camiel
5. Verkeyn Charles
6. Vande Sande Henri
7. Segaert Charles
8. Van Praet Richard.

Herberg die open blijft ALLEEN VOOR SOLDATEN:

Denolf Désiré.

AL DE ANDERE HERBERGEN WORDEN GESLOTEN, en moeten oogenblikkelijk al het herberggerief weg doen.

In geval er tegen Dinsdag aanstaande 15 Mei 1917, in de herbergplaats nog gerief zooals: glazen, flesschen, gevuld of ledig, bierpompen enz. gevonden wordt, zal den schuldigen met zware geldstraffen en gevang geboet worden.

De Kommandant.

Zedelghem, 10 Mei 1917.

Naam van herbergier	Adres 1917	Huidig adres
Beernaert Alidor	B 91	Groenestraat 31 (Oud gemeentehuis)
De Ketelaere Edmond	D 6	Berkehagestraat 9
De Splentere Leon	B 110	Café Zuidwege (nu Bank van Roeselare)
Hatse Camiel	C 10	Groenestraat 4 (Memlinck)
Verkeyn Charles	F 19	Ruddervoordsestraat
Vande Sande Henri	B 86	Groenestraat 11
Segaert Charles	C 9	Groenestraat 6
Van Praet Richard	A 62	Kruispunt Snellegemsestr. - Diksmuidse Heirweg("Noordwandeling")
Van Hollebeke Edm.	G 21	Koningin Astridstraat 15
Decloedt Camiel	G 83	Rembertstraat 70
Denys Desiré	F 167	Koning Albertstraat 142
Denolf Désiré	A 30	Diksmuidse Heirweg tussen nr 14 en 14b

Op minder dan 500 m van de kerk waren in 1917 zomaar 27 herbergen. Het merendeel van die gelegenheden werden slechts opengehouden om een frank bij te verdienen. Die verordening kwam dan ook zwaar aan bij de betrokken bevolking, die daarvoor een deel van hun inkomen moest derven.

De herberg die "*alleen voor soldaten*" open mocht blijven was die van Désiré Denolf¹. De gesloten herbergen moesten onver-

¹ Désiré Denolf staat in het bevolkingsregister aangegeven als "landwerkmán". Op het perceel waar zijn huisje stond, werden echter acht barakken opgetrokken als logement voor Duitse soldaten. Wellicht werd Denolf (vriendelijk?) verzocht de taak van herbergier voor de Duitse soldaten op zich te nemen.

Zuidwege

M. W.

Zuidwege gezien vanuit de Ruddervoordsestraat.

Rechts: café Zuidwege.

(foto verzameling R. Schreel)

wijld alle herberggerei wegdoen. In geval er op 15 mei in deze gesloten herbergen nog herberggerei wordt gevonden, zullen de nalatigen *"met zware geldstraffen en gevang geboet worden"*.

3. Op 13 mei is er "Kontrol-verzameling" voor alle mannen van 14 tot 60 jaar

- te Zedelgem om 10 u voor de kommandantur

- te Veldegem om 3.30 u in de hof der gemeenteschool.

Zieken moeten een doktersattest in de kommandantur binnenbrengen.

4. Op 16 mei:

"Alle bedden, stoelen, was- en andere tafels, stoven, kleder- en andere kassen" moeten in het gemeentehuis worden aangegeven, in de voormiddag van 18, 19, 21, 22 of 23 mei. Nauwkeurige inlichtingen moeten worden verstrekt en de lijst ervan moet, ondertekend door het gezins-hoofd, ook wijk, straat, sectie en huisnummer vermelden. "Verzuimers" worden streng gestraft.

5. Op 24 mei:

Wie nog koeien, kalveren of varkens wil leveren, moet dit met opgave van de nummers van de beesten melden op de kommandantur op vrijdag 25 mei. De levering heeft plaats op dinsdag 29 mei.

- Inwoners die zakken bezitten, geschikt voor 50 kg aard-appelen, en ook kleinere moeten die binnenbrengen in het gemeentehuis op 29 en 30 mei a.s. Personen bij wie achteraf nog dergelijke zakken worden gevonden kunnen tot 1.000 Mark boete oplopen.

6. Op 25 mei:

Personen die korfflessen en strosnijders bezitten moeten dit op maandag 28 mei tussen 9 en 10 u melden in het gemeentehuis. "Verzuimers" kunnen tot 1.000 Mark boete krijgen.

7. Op 27 mei:

Eduard Goegebeur en Edmond Taveirne, wonende op de wijk De Arend, moeten hun hoeve verlaten. Daar worden "munitieburelen" ingericht.

8. Op 28 mei:

Door de kommandantur wordt een lijst bekendgemaakt met de namen van 34 personen die verantwoordelijk worden gesteld voor het uitvoeren van de bevelen die door de bezetter worden uitgevaardigd. Bij het niet stipt uitvoeren van de bevelen zal ieder van hen tot 1.000 Mark of met gevangenis worden gestraft. Die personen zijn:

Adriaens Camiel-August	Naeyaert Frans
Borra Richard	Rommel Achiel
Buffel Camiel	Ryheul Camiel
Buffel Désiré	Segaert-Devos Pieter
Cool-Desante Philip	Segaert Kinders Karel
Cool-Jonckheere We. Karel	Storme We.
Cool Kinders Philip	Strubbe Kinders Edm.
Cools-Aneca Charles	Tavernier Jules
Cools Joseph	Vandamme Pieter
Dejaeghere Achiel	Vandenbussche We.
Declerck Charles	Vandekerckhove Frans
Deloof Henri	Vanhollebeke-Strubbe Kind.
Demuyt Henri	Vanhoutte Louis Kinders
Devos Felix	Van Oost Leon

D'Hondt Kinders	Verhelst Karel We.
Eecloo-Ryheul Karel-Edm.	Versyck August
Jonckheere Jan Baptiste	Wittevrongel Karel

De lijst van die 34 personen moet, door ieder van hen ondertekend, in de kommandantur worden ingediend.

Tenslotte ook nog dit: Op 17 mei werd koster-secretaris H. Vyncke gevangen gezet omdat hij de tuinstoelen niet levert waarvan men beweert ze in zijn woning te hebben gezien.

Op 22 mei wordt E.H. Karel Van Eecke, onderpastoor te Veldegem, omwille van zijn preken, naar Duitsland gedeporteerd.⁽²⁾

Bevelen van juni 1917.

1. Ontruimen van woningen: op 2 juni schrijft pastoor Ronse in zijn dagboek: *"Smid Willem en anderen moeten bachten Claeyssens fabriek weg."*⁽³⁾ En op 12 juni: *"Boer August Adriaens, Hyppoliet De Klerck, Kinders Segaert, Edmond Pante, Rosalie Lust en Maertens moeten uit hun hoeve en huis."*⁽⁴⁾

De Duitsers hadden steeds meer ruimte nodig. Pastoor Ronse meldt: *"Ongelooflijk groot zijn de Duitse instellingen en zij vermeerderen en vermenigvuldigen van dag tot dag. 642 barakken op ons dorp. Inwoner van Leeuw verliest zijn zinnen bij al die dwang. Twee lazaretten komen in, en troepenbeweging geschiedt lijk in October 1914, en ongelooflijk veel wordt opgeëischt. Niets laat men voor de burgers."* Steeds meer troepen komen er bij voor wie ook steeds meer plaats moet zijn. Pastoor Ronse schrijft op 11 juni: *"3.000 soldaten komen den hoop vijanden vermeerderen"* en op 18 juni: *"Nog 2.250 soldaten bij"*.

Zelfs het komandanturbezirk (komandanturgebied van Zedelgem) wordt met een deel van Loppem uitgebreid, namelijk de gebieden van Ter Loo en Baesveld.⁽⁵⁾

2. Bevel van 3 juni:

Tegen 7 juni moeten alle zakken, overschot van zakken, meelzakken alsook houten of ijzeren tonnen, die gediend hebben voor mineraal, vet, petroleum, bier enz. worden ingeleverd. "Verzuimers" worden gestraft met een boete van 20 Mark voor een gewone zak en met 200 Mark voor een meelzak.

3. Op 6 juni herinnert de kommandant aan het verbod op de sporen van tram en trein te komen of zich in de omgeving ervan te bevinden. In de voorbije dagen immers waren vernielingen aangericht aan de tramlijn van de Klijthoek naar het station. De machinist echter had dit tijdig opgemerkt zodat een ramp met de tram werd vermeden. Personen die dit verbod negeren zullen zwaar worden gestraft en ook de gemeente zal een boete krijgen die kan oplopen tot 50.000 Mark.

4. Op 9 juni komen volgende verordeningen:

- Inwoners die moordenaars of dieven, door veldpolitie, kommandantur of gendarmerie gezocht, herbergen en ondersteunen of niet ogenblikkelijk aan de kommandantur melden, worden met minstens 1.000 Mark bestraft.
- Het is streng verboden bommen, uit vliegtuigen geworpen op de akkers te naderen op straf van 1.000 Mark en gevangenis. De laatste tijd immers waren meermaals bommen uit vliegtuigen neergeworpen.
- Alle brief- en postkaarten moeten gefrankeerd, tenzij ze aan krijgsgevangenen worden gestuurd.
- Op dinsdag 19 juni om 10 u in het gemeentehuis moeten

alle gebruikers samenkomen, van wie gronden werden onteigend voor tram, trein of andere doeleinden. Daar wordt hun de nodige uitleg verstrekt.

5. Bevel van 10 juni:

Op zondag 17 juni is er "Kontrol-verzameling" voor alle mannen van 17 tot 45 jaar. Voor Zedelgem om 9.30 u aan de kommandantur en voor Veldegem om 3.30 u in de gemeenteschool.

6. Op 12 juni 1917: Bevelen betreffende de dieren:

- Hondenbelasting: Alle honden moeten een medaille dragen waarvoor 5 Mark moet betaald worden voor waaken trekhonden; 10 Mark voor andere honden. De gemeente moet een lijst opmaken van alle bezitters van honden; de veldwachters moeten die taksen ophalen en dit moet tegen 15 juni 's middags binnen zijn in de kommandantur. Na 18 juni worden honden zonder medaille gedood en hun bezitters worden met grote geldstraffen beboet en met gevangenis.

- Alle verandering in paarden-, rundvee-, varkens-, schapen- en geitenbestand, zoals geboorte, sterfte of verkoop moeten binnen 24 u aan de kommandantur worden gemeld. Koper en verkoper moeten zich samen melden. Weerspannigen worden met geld en gevangenis gestraft. Nieuwgeboren schape- en geitelammeren, nog niet aangegeven, moeten op donderdag 14 juni in de voormiddag aangegeven worden in het gemeentehuis op zware straf.

7. Op 14 juni: Het oude nog voorhanden zijnde hooi en stro moet tegen 20 juni in het gemeentehuis worden ingeleverd. Iedere dag moet de gemeente dit naar de kommandantur voeren samen met

de naamlijst van hen die hadden geleverd. Indien na 20 juni nog hooi of stro wordt gevonden alsook aardappelen, meel, oude bonen of erwten en meer andere, dan worden deze inwoners gestraft met 1.000 Mark boete of 6 weken gevangenis of met beide. Op "Divisions Befehl" mocht ieder inwoner van 20 juni af tot 15 september niet meer dan 3 kg aardappelen per hoofd in bezit hebben. Wie meer in bezit had moest die binnenbrengen in de kommandantur.

8. Op 19 juni: Ieder koe moet per dag 8 à 9 liter melk geven, ten minste 55 l per week, af te leveren in de melkerij. Koeien die zoveel niet geven worden op dwangbevel genomen en de eigenaar wordt bestraft met ½ Mark per liter te weinig. Iedere hen moest per week 2 eieren leveren. Voor ieder ei te weinig: 1 Mark boete. 's Anderendaags, 20 juni, wordt er nogmaals aan herinnerd dat iedere hen twee eieren per week moest leveren, die telkens op maandag voormiddag tussen 8 en 10 u moesten binnen gebracht worden. Ook werd verordend dat geen eieren mochten gebruikt worden *"voor het zetten van hennen"*. *"Tegenhandeligen zullen zwaar bestraft worden."*

9. Op 22 juni 1917 komen volgende verordeningen:
- 18 personen moeten hun strosnijders inleveren.
Deze personen zijn:

Demeulenaere August	Eeckman Medard
Borra Richard	Jonckheere Jan Baptist
Declerck Hyppoliet	Taveirne Edmond
Storme We. August	Cool-Jonckheere Charles
Baert Leon	Maertens-Pollet Jacob
Martelé Kinders	Vandenabeele Edward
Versyck August	Cousse Hyppoliet

Van heeden af moet ieder K O E ten minste 8 (acht) tot 9 (negen) liters melk dagelyks geven en er moeten ten minste 55 (vyf en vyftig) liters melk per week afgeleverd worden in de Melkery.

De Koeien die zooveel niet geven worden op DWANG-BEVEL genomen en intusshen wordt de Eigenaar voor ieder Liter Melk die te kort geleverd is, met eene halve Mark gestraft.

COOK voor ieder H E M moeten 2 (twee) Eiers per Week ingebracht worden. Voor ieder RI te weinig geleverd wordt er een (1) mark doet toegepast.

D e K O M M A N D A N T

Naeyaert Frans
Declerck We. Charles

Strubbe Kinders Henri
Vandenbussche We.

Wanneer de lijst der strosnijders werd opgemaakt waren ze alle in goede staat. In geval, bij aflevering, deze machines zouden beschadigd zijn, wordt de eigenaar bestraft met 1.000 Mark en gevangenis. Die strosnijders moeten op de kommandantur worden geleverd op zaterdag 23 juni tussen 11 en 12 u.

- Op dinsdag 26 juni moeten alle boekjes waarin de koeien en kalveren staan opgetekend, binnengebracht worden in het gemeentehuis, van 9 tot 12 u voor Zedelgem, van 3 tot 6 u voor Veldegem. Straffen zullen volgen voor hen wier boekje niet is binnengebracht ofwel niet volledig is ingevuld.

- De kolenkaarten moeten ten laatste op maandag 25 juni zijn afgehaald, anders zijn ze verbeurd.

10. Op 24 juni 1917 worden bevelen uitgevaardigd waarbij wij ons verbaasd afvragen welke ongelooflijke dingen de Duitse legerleiding zoal nodig heeft om de "Krieg" verder te zetten. Deze bevelen zijn:

- Alle oud ijzer, koper, spaarmetalen, oud garen, breikatoen, beenderen, vodden, oud papier, kurken, afval van kurken en ledige flessen op 25 en 26 juni ten gemeentehuis worden ingeleverd.

- *"De kinderen moeten, op straf der ouders, van 8 tot 12 u braambeziën gaan trekken."*

En op 26 juni schrijft pastoor Ronse in zijn dagboek: *"De rekruten doen overal huiszoek achter eetwaren."*

Bevelen van juli 1917.

1. Op 1 juli: Verboden nog stro te gebruiken om runderen, paarden, hennen, schapen, zwijnen, geiten, konijnen of eender welke dieren te strooien. Overtreders worden gestraft met niet minder dan 100 Mark of gevangenis.

Aangezien in de laatste tijden veel vruchten en aardappelen werden gestolen, werd verordend dat alle inlichtingen betreffende die diefstallen aan de kommandantur moeten worden gemeld. Wanneer het soldaten zijn die stelen, moet ook hun nummer, regiment of compagnie worden opgegeven.

Vanaf heden (1 juli) af zal de Orts-wacht ook voor de 'civilen' optreden als verkeerswacht. Het Belgisch pas en het 'Reise-schein' kan gevraagd worden. Wie de oproep om halt te houden niet beantwoordt of tegenstand biedt, wordt aangehouden, voor het 'Kriegs-gerecht' gedaagd en gestraft tot 10.000 Mark en drie jaar gevangenis.

Wie groenten of fruit heeft, zoals *'erwten, salaad, karotten, krieken of kersen, stekelbezen, genevriers'* moet een deel daarvan inleveren bij Henri Vande Sande, dorp Zedelgem. Bij inwoners die dit niet doen, zullen soldaten op bevel dit fruit komen plukken en de vruchten weghalen zonder betalen.

2. Op 3 juli: Bevel van het 'Ober-Kommando': Militairen hebben voorrang op 'civilen'. Eerst nadat ale militairen een bed hebben, kan een 'civil' ook een bed gebruiken. Ieder inwoner moet zijn huis in orde houden en alleen in de hem voorbehouden plaatsen verblijven. In geval van inkwartiering moeten de inwoners terstond hun bedden aan militairen overlaten. De inwoners hebben geen recht op een bed!

Het hof van Henri Demuyt is voor alle paarden verboden, omdat zijn paarden huidziekte hebben en niet bij andere paarden mogen

komen. Ook mag hij zijn paarden niet gebruiken om ermee te werken.

3. Op 7 juli: Bevel dat tot nader order de scholen worden gesloten vanaf maandag 9 juli. Bestuurders en leraars moeten op die dag om 9 u met alle kinderen van 8 jaar af naar het gemeentehuis komen en voorzien zijn van eten. Zij moeten *'elzentakken gaan trekken voor peerdeneten'*.

Op bevel van de kommandant krijgen de bezitters van koeien nog tot donderdag 12 juli de tijd om de kaart met hun koeienbestand in orde te brengen. Op die dag moet dit gebeuren in het gemeentehuis tussen 10 en 12 u. Wie dit verzuimt wordt gestraft 1° met inbeslagname der koeien 2° met zware boeten.

4. Op 14 juli: Bevel om de 'zwijnekaarten' binnen te brengen in het gemeentehuis om maandag 16 juli tussen 10 en 12 u. Daar moeten dan ook de 'koeienkaarten' worden afgehaald.

Nogmaals ook wordt aandacht gevraagd voor het groot ongeluk dat kinderen, tijdens voorbije week, is overkomen. Nogmaals dringt de kommandant erop aan om alle oorlogstuig dat gevonden wordt te komen melden. Bommen, granaten, kogels moeten onaangeroerd blijven liggen en de kommandantur zo snel mogelijk verwittigd. Ouders moeten hun kinderen streng bewaken. Zij zijn verantwoordelijk voor ongevallen. Schoolmeesters en schoolzusters moeten de kinderen wijzen op de grote gevaren die zij lopen door rond te hangen bij schietbanen, oefeningspleinen enz. Dit moet hun streng worden verboden.

Gemeenteraad van 6 juli 1917.

In een eerste punt wordt gehandeld over de betaling der ingele-

verde aardappelen. Deze werden door het Duitse leger betaald zodat, na aftrek van de kosten, 6,25 fr per 100 kg zal kunnen uitbetaald worden. Zij echter die te weinig hebben ingeleverd krijgen een boete van 15 % en zij die ook na verwittiging niets hebben ingebracht een boete van 20 %.

Een tweede punt gaat over de belastingen. Nog altijd heeft men af te rekenen met de onwil van sommige belastingplichtigen. Daarom werd briefdrager Hendrik Steen aangesteld tot tijdelijke dwangbeveldrager met de bevoegdheid van deurwaarder inzake vervolging tegen nalatige betalers.

We vermelden hierbij ook wat pastoor Ronse op 17 juli in zijn dagboek schrijft: *"Kommandant Reubens vertrekt met zijn bende naar Veldeghem, waar hij plaats neemt in de pastorij. Nu kan men zonder paspoort niet meer naar Veldeghem."* En op 31 juli schrijft hij: *"Nogmaals doet parochiaan, in krankzinnigheid door oorlog verwekt, zich zelven te kort."*

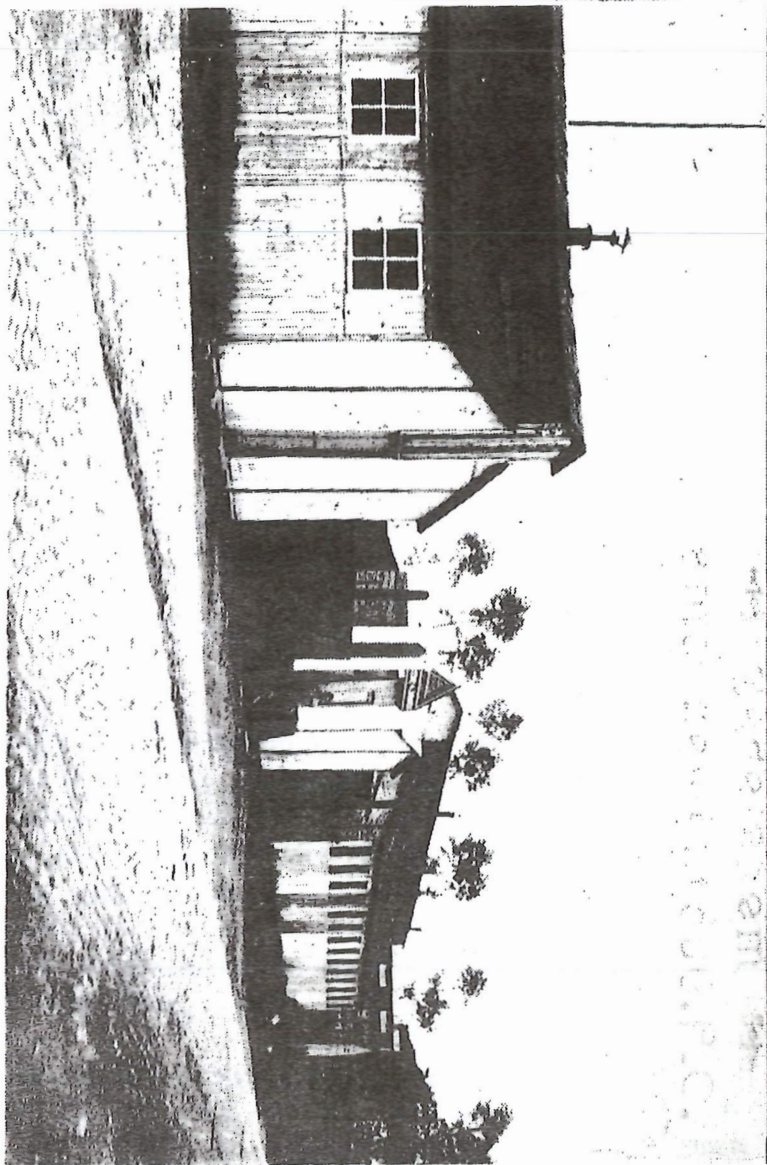
Augustus 1917.

Na Reubens komt Gittel als Ortskommandant naar Zedelgem. Deze roept op 4 augustus de pastoor, de onderpastoor, de d.d. burgemeester, de secretaris, schepen Lievens en notaris Berquin bij zich. Door hem worden ze met allerhande bedreigingen overspoeld omdat weerstand wordt ondervonden *"voor het duitse werk"*.

Steeds meer soldaten komen legeren in Zedelgem. Op 5 augustus zijn er meer dan 20.000, zo goed als het viervoud van de Zedelgemse bevolking.

Op 11 augustus schrijft pastoor Ronse: *"Achiël Lievens-Miny vindt handgranaat in wordt er wreed door gewond. Wij berechten hem haastig en de jongen sterft in wrede pijnen."*⁽⁶⁾

Op 15 augustus wordt 's namiddags een kerkdienst gehouden

Duitse barakken van het pionierspark langs de Rudderboordstraat.
(foto verzameling R. Schreel)

voor de ontelbare gesneuvelde Duitsers. Katholiek en protestant is aanwezig en de preek wordt gehouden "door officier-priester vol hooveerdigheid". Over dit "zelfde heerschap" schrijft Ronse verder dat hij op zondag 19 augustus "vol eischzucht" de kerk komt opeisen, zodat geen diensten zouden kunnen doorgaan voor de parochianen. Pastoor Ronse verzet zich en doet zijn rechten gelden. Daarop grijpt "Felddivision-Pfarrer Schulz" pastoor Ronse bij de arm en bedreigt hem met gevangenis. En het slot van de affaire: "*t Heerschap dient tegen ons (= pastoor) klacht in bij zijn divisie... maar, protestantse Ortskommandant Gittel trekt er zelve de schouders voor op.*"

Het wordt voor het provinciaal voedingscomiteit steeds maar moeilijker om de voedselvoorziening op peil te houden. Daarom achten zij het nodig een vennootschap te stichten met een kapitaal van 100.000 fr om zo de maandelijks uitgaven te kunnen uitvoeren. In verband met deze zaak komt het gemeentebestuur op 27 augustus samen. De raad keurt goed om in te schrijven op 500 aandelen, namelijk een aandeel per 10 inwoners. Op de dag der intekening moet 10 % worden gestort. In deze vennootschap zal de gemeente worden vertegenwoordigd door d.d. burgemeester H. Demuyt en in geval van belet zal Cam. Hatse, afgevaardigde van het Zedelgemse voedingscomiteit, hem vervangen.

Pastoor Ronse vermeldt op 29 augustus: "*Katholiek Adolf Lewandowski komt Kommandant spelen*".

September 1917.

Alles verloopt betrekkelijk kalm in deze maand. We mogen onze diensten regelmatig doen, schrijft pastoor Ronse, en op 10 september wordt de kermis met propensvolle kerk gevierd door een

solemnele dienst voor de afgestorven parochianen en de gesneuvelde soldaten. *"Veel, zeer diepen indruk maakt de preek"*. Pastoor Ronse beleeft er diepe voldoening aan. Maar dan schrijft hij ook over wat hem hartgrondig tegenaan: *"Niet tevreden ons volk in hun cinema van de oud-gemeenteschool te bederven, geven zij nu ook vertooningen in ons knechtenschool. Ook ons piano wordt benevens zoveel andere opgeëischt voor de duitsche vuile kroegen."* En verder, op 17 september: *"Tot laatste koper wordt opgezocht, maar... Vluchtelingen komen toe van Bovekerke en Vladsløo"*. En op 18 september: *"Haastig moeten troepen weg, rekruten blijven... maar nieuwe troepen komen reeds in..."*

Oktober 1917.

Steeds meer komt er gevaar, nu ook uit de lucht door de vliegtuigen. Daarom wordt begin oktober een vliegveld aangelegd langs de Groenestraat.⁽⁷⁾

Op 10 oktober worden bommen geworpen op het station en op de erbij gelegen Duitse werkplaatsen. Op 27 oktober schrijft pastoor Ronse: *"Bommen worden bachten Leeuw naar de duitsche instellingen en ijzerbanen geworpen. Zeer groot pionnierspark ligt daar ook."*

Op 18 oktober wordt pastoor Ronse naar de kommandantur geroepen. Daar wordt hem meegedeeld dat veel troepen op komst zijn en dat ook de kerk 'belegt' zal worden. Inderdaad, op 22 oktober zit de kerk vol Beierse soldaten, *"22 Beijersche Res. Inf. Reg. 3 Bat."* Onmogelijk is het daar Mis te lezen, tenzij voor een handvol gelovigen in de sacristie.

Op 26 oktober is de kerk weer vrij en pastoor Ronse gaat op inspectie. De kostelijke doopvont vindt hij geschonden, het

deksel opengepraamd. Overal op de muren spotschriften: 'Hunger' en 'Schinken' Schriftelijk dient pastoor Ronse klacht in. Onderzoek wordt verricht... en in februari 1918 komt een schrijven dat de plichtige... niet gevonden werd.

In de gemeenteraad van 19 oktober kwam weer de volksvoeding ter sprake. Voortaan zal het provinciaal comiteit van Oost-Vlaanderen instaan voor de bevoorrading van Zedelgem met voedingsmiddelen. Zedelgem zal een som van 57.156 fr moeten waarborgen tot het vereffenen van alle uitgaven nodig voor de voeding van de bevolking. Onmiddellijk moest 1.153,12 fr (2 % van de 57.156 fr) gestort worden in de kas van het 'Comité provincial de secours et d'alimentation pour la Flandre Orientale'.

Op deze gemeenteraad werden ook schikkingen genomen voor de uitverkoop van kolen aan de bevolking.

November 1917.

In de dienst van Allerzielen waren alleen vrouwen aanwezig, daar alle mannen verplicht aan het werk waren.

Van 9 tot 16 november diende de kerk als gevangenis voor gestrafte Saksische soldaten. Zo kon op zondag 11 november alleen maar de helft van de kerk gebruikt worden voor de diensten. "*In de andere helft,*" schrijft pastoor Ronse, "*blijven de deutsche soldaten in hun stroo liggen.*" De kachel werd uit de kerk geroofd om te dienen in het lazaret.

In de gemeenteraad van 23 november wordt opnieuw gehandeld over de voeding van de bevolking. Uit ingewonnen inlichtingen bleek dat, mits een zekere waarborgsom te storten in de Brugse gemeentekas, men deelachtig kon worden aan de aankoop van

brood, vis en andere voedingswaren uit Holland, bestemd voor de voeding van de bevolking. De raad besliste 1.000 fr te storten en een akkoord te sluiten met de stad Brugge om dit doel te bereiken. Een poging om Hollands brood te bekomen werd in juni 1917 gedaan door het Zedelgemse voedingscomiteit. Hiertoe richtte men zich rechtstreeks tot de Nederlandse consul te Brugge. Een gunstig gevolg aan deze aanvraag kon niet worden gegeven.⁽⁸⁾

In een tweede punt handelde de raad over de betaling van de door de Duitsers opgeëiste rogge van de oogst 1917. Die rogge zou worden betaald aan 28 fr per 100 kg. En daar August Cools overbelast was door het uitverkopen van levensmiddelen, werd Hendrik Steen belast met het uitbetalen van de rogge. Tevens werd hem opgedragen de boeten af te houden van de in 1916 te weinig of niet geleverde aardappelen.

December 1917.

Voor deze maand maakt pastoor Ronse alleen melding van het groot lazaret dat was ingericht in de Gildezaal, de Broedersschool en in de er achter liggende barakken. In dit lazaret waren niet alleen gekwetste Duitsers ondergebracht, maar ook Belgische gekwetsten en zieke Italiaanse, Poolse en Russische krijgsgevangenen. Daar werden ook verpleegd: vreemde werkers en ook burgers uit de streek tot Kortemark en Koekelare toe. Met wat moeite geraakte pastoor Ronse daar steeds binnen, zowel bij soldaten als burgers. Hij kon hun lezing bezorgen, sakramenten toedienen in velen helpen en troosten. Ook vermeldt hij dat de kleine Joseph Dubois, te Koekelare door een bom getroffen, er stierf op 8 december 1917.

Bronnen: Zie hiervoor: ZILLEGHEM 1992 p. 162, noten 1 en 2.

- (1) ZILLEGHEM 1991, p. 128.
- (2) DENYS B., in "Zedelgem 900 jaar", Zedelgem, 1989, p. 47-49.
- (3) Het gaat hier om smid Piet WILLEM, gestorven als 106-jarige op 28 mei 1977.
- (4) Boer August Adriaens bewoonde de hoeve waar nu het centrum "Groenhove" gevestigd is. De andere vermelde hoeven waren gelegen tussen Zuidwege en De Arend. Zie: ZILLEGHEM, 1991, p. 73.
- (5) Zie: ZILLEGHEM, 1991, p. 79.
- (6) Lievens Achiel °Zedelgem 16.10.1909 - † Aartrijke 13.08.1917. In het Bevolkingsregister staat volgende nota: *"Nabij het huis van Misseeuw Pieter (Snellegemsestraat, ongeveer bij huis Vergotte - n.v.d.r.), het been afgeslagen en gekwetst door het ontploffen eener handgranaat, tijdens den oorlog en bezwaken aan zijne wonden in 't Lazareth te Aertrijcke den 13 augustus 1917."*
- (7) Zie: ZILLEGHEM, 1991, p. 76-77.
- (8) Zie: ZILLEGHEM, 1991, p. 130-132.

DE "FERME BOCCA"

Géry CAPPON

In onze regio is in de volksmond de naam van de "ferme Bocca" vrij goed gekend als de huidige mess van de onderofficieren in het Munitiedepot van het Vloethemveld.

Aansluitend op mijn vroegere bijdragen in ditzelfde tijdschrift omtrent Vloethemveld, vond ik het de moeite waard deze leemte verder op te vullen.

Het Sint-Janshospitaal uit Brugge - eigenaar van het Vloethemveld in het Ancien Régime - gaf aan de Aartrijkse landmeter David Huysseune de opdracht dit gebied in kaart te brengen en een legger op te stellen. Het werk werd beëindigd in 1769¹ en had tot doel de vijvers droog te leggen, de bebossing op te starten en meer landbouwgronden te creëren.

Net op het grondgebied van Snellegem werd in 1776 een eerste boswachterswoning opgericht.

¹ In het boek "Van Munitiedepot tot Krijgsgevangenkamp" door Marc Desmet en Frank Raeman, voorgesteld in de raadzaal van het gemeentehuis van Zedelgem op 28 juni 1993 wordt op pagina 1 het jaartal 1796 (over)geschreven, wat fout is!

Enkele jaren later, in 1781, werd een tweede woning opgericht: de "ferme Bocca".

In de rekeningen van het Sint-Janshospitaal uit 1781 werden enkele uitgaven daaromtrent genoteerd⁽¹⁾.

"Betaelt aen Eduaert Lagast, matsenaere tot Zedelgem, over by hem t'hebben gemetst een huys ende stallinge op Vloethem, prochie Zedelghem, ten jaere 1781, volgens accoord ende quit. s"

17 lb 16 sch 8 gr

"Item aen Abraham Janssens, timmerman tot Aertrijcke, over by hem gedaene timmerwerck aen t'selve huys ende stallinge, volgens accoorde ende quit. s"

20 lb 16 sch 8 gr

"Betaelt over uytgegeven iaerbillietten ende publicatie kerckgeboden tot aenbestedinge van het voorschreven huys, by notatie"

2 lb 3 sch 8 gr

De resolutieboeken uit die periode zijn niet voorhanden, zodat de opdracht van de voogden van het St.-Janshospitaal met betrekking tot die woning niet duidelijk is en dus ook de reden tot oprichting niet beschikbaar is. Daarentegen komt toch enige klaarheid uit de rekening van 1782.⁽²⁾

"Het aerbeiders huys met d'annexe stallinge staende ontrent het midden van de selve partye (= Vloethemveld), t'gonne den rendant ten jaere 1781 heeft laeten construeren tot bevoorderinge ende beter directie van den lantsbauwe aldaer; wort bewoont door Pieter Callant, werkmán van dese hospitaele."

In deze rekening wordt deze aangehaalde tekst ingeschreven bij de ontvangsten; wel "pro memorie". M.a.w. zonder enige vorm van opbrengst van pacht, aangezien het Sint-Janshospitaal zelf de exploitatie op zich neemt. Het is een werkmans van het Sint-Janshospitaal die daar woont en werkt... Er zijn dus wel uitgaven, die op termijn moeten resulteren in een batig saldo.

"Betaelt aen Pieter Callant, werckman van desen hospitaale op Vloethem; over syne daghuren van den eersten meye 1781 tot ende met de lesten decembre 1782, naer aftreck van 24 lb 8 gr. by cohier, wercklieden d'anno 1781 in last gebracht als per quit.²" 45 lb 19 sch 4 gr

Er worden nog enkele werken uitgevoerd aan dit huis, waarvan notities in de rekeningen.⁽³⁾

"Betaelt aen Joannes Godderis, stroydecker voor t'decken van eene scheure ende wagekot op Vloethem, by twee quitt.^{em}" 4 lb 12 sch gr

"Aen Abraham Janssens, timmerman tot Aertrycke, over aerbeytsloon, leveringhe van naegels ende by specificatie en quit^e." 32 lb 12 sch gr

Pieter Callant maakt van begin af aan duidelijk vorderingen bij zijn exploitatie, wat blijkt uit de rekeningen. Er worden inkomsten gemaakt uit "t'garssen van veersen ende verkoopinghe van brom (= brem)."⁽⁴⁾ Brem werd gebruikt voor de fabricatie van bezems. Het jaar daarop, in 1784, verkoopt Pieter Callant "hoy, stroy, eenige aerdappels, vuyle busschen ende andere minuteyten".⁽⁵⁾ In 1785 wordt Pieter Callant vergoedt voor het "wercken met de peerden in den lantsbauw op Vloethem".⁽⁶⁾

Regelmatig worden er ter plaatse "vendities" gehouden: ⁽⁷⁾

12 juni 1788: verkoop van turf voor 1 lb 9 sch 4 gr;

10 juli 1788: verkoop van rogge voor 84 lb 3 sch 1 gr;

30 sept. 1788: verkoop van aardappelen voor 19 lb 12 sch 4 gr;

07 jan. 1789: verkoop van tailliehout voor 193 lb 14 sch 2 gr.

Spijtig worden geen hoeveelheden opgegeven om o.a. onderlinge prijsvergelijkingen te maken.

In het laatste jaar dat Pieter Callant de exploitatie verzekert, wordt hij 48 lb uitbetaald als loon en 82 lb 7 sch 6 gr voor "*inkoop van asschen*,... "⁽⁸⁾

In de rekeningen van 1790 en volgende wordt melding gemaakt dat Joannes Vanhessche de opvolger is van Pieter Callant. ⁽⁹⁾

Ook hij is een werkmans van het Sint-Janshospitaal. "*Aen Joannes Vanhessche, casteleijn op Vloethemveldt over gagie, met de gonnen vanden tweeden peerden ende mondcosten vanden maenden maerte, april ende meije, hierin begrepen syn voorschotten, mitsgaders de levering van thien hoeden boonen op het veld gedaen, by hem betaelt.*"⁽¹⁰⁾

Om het veld volwaardig te kunnen bewerken wordt een paard aangekocht bij Jacobus Vancoillie: "*over coop van een ruynpeerd en een kagtel merrie*". Deze laatste moet geleverd worden tegen Sint-Jacobsdag. ⁽¹¹⁾

Joannes Vanhessche en zijn knecht ontvangen over de periode van juni 1791 tot en met januari 1792 tesamen 35 lb 6 sch 1 gr voor hun arbeid. ⁽¹²⁾

Regelmatig komt er hulp van andere werklieden van het Sint-Janshospitaal: vanaf 1793 komt de naam van Joannes Sevenant opduiken, zij het dan enkel maar in de drukste periode van het jaar. Hij is paardeknecht. In 1794 werkt Sevenant er vanaf half maart tot het einde van het jaar. Voor de taak als paardeknecht ontvangt hij *"half dienstloon ten advenante van ses guldens te maende"*. Als paardeknecht wordt hij vergoed voor specifieke zaken zoals *"pondtgeldt, calsydegeldt, wagensmeir."*⁽¹³⁾

Ieder jaar worden "vendities" gehouden. In de rekening 1795-1796 wordt het eerst melding gemaakt over de verkoop van boekweit. Niet alles wordt verkocht zoals het zich op de landerijen bevindt; ook op de Brugse markt worden goederen aangeboden: *"eenighe sacken aver voort comende van t'selve Vloethemvelt, inbegrepen eenighe stroy, berckplanten"*.⁽¹⁴⁾

Inmiddels zijn we beland in de woelige periode van de Franse Revolutie, waardoor de oprichting van de Burgerlijke Godshuizen plaatsgrijpt. De omschakeling gebeurt niet vlot. Er is trouwens een samenvoeging van het Sint-Jan, de Potterie, de Magdalena,... In die periode wordt de uitbating van de hoeve overgedragen. Joannes Vanhessche is er nog volgens de rekeningen van het Sint-Janshospitaal in 1798. Zijn opvolger, Bernard De Beir, wordt reeds gemeld in 1801. Bernard De Beir heeft de hoeve, die 10 gemet omvat, in uitbating.⁽¹⁵⁾

"Debeer heeft voor eijgen rekeninge deze hofstede beboert voor ses guldens van den gemete en voor ses jaeren".⁽¹⁶⁾ Na deze zes jaar is de pachthoeve overgenomen door Pieter van Rafelghem, die zijn pacht verlengd voor 9 jaar vanaf 1 oktober 1813.⁽¹⁵⁾

M.a.w. Pieter Van Rafelghem volgt Bernard De Beir (Debeer) op vanaf 1807 en is Bernard De Beir er zelf gekomen vanaf 1801.

Van deze tweede pachtperiode van Pieter Van Rafelghem werd

de pachtovereenkomst teruggevonden. De vervallen pachten werden op de betrokken gemeenten geafficheerd, waardoor alle belangstellenden de openbare verpachting konden bijwonen. De pacht werd toegekend aan de hoogstbiedende persoon, maar er diende hypotheek te worden verleend. Indien de kandidaat-pachter over geen onroerend goed beschikte, moest zich iemand borg stellen. Met Pieter Van Rafelghem werd een 9-jaar overeenkomst gesloten tegen 200 frank per jaar tegenover 160,26 frank in de vorige pachtperiode. Een andere Zedelgemnaar, Pieter Van Praet, stond borg.⁽¹⁶⁾

De volgende "*publieke verpachting*" dateert van 3 juni 1822.⁽¹⁷⁾ De hoeve en de ruim 20 gemet landerijen worden verpacht aan de Aartrijkenaar Joannes Vandekinderen. De pacht bedraagt 35 gulden per jaar. Zijn vader Philippe staat borg en Jan Vandekinderen betreft de hoeve vanaf oktober 1859. Hij was geboren te Eernegem (1788) en gehuwd met Theresia Vanwelsenaere. Eén van hun kinderen, Francisca, huwde met Frans Versyck te Zedelgem in 1853. Het zijn de overgrootouders van Frans Versyck, de huidige eigenaar van de Zedelgemse Platsemeulen.

Volgens de Zedelgemse Bevolkingsregisters (1856-1870) hadden zij tegelijk twee dienstmeiden (Francisca Boudt en Rosalia Caestecker) en drie dienstboden (Karel Deklerck, Bruno Vermeersch en Karel Bruwier) in dienst. Zijn echtgenote Theresia Vanwelsenaere stierf in 1847, hijzelf in 1872, op 84-jarige leeftijd. Hij woonde toen nog altijd op de boerderij, die zijn zoon Philippe Vandekinderen had overgenomen.

Inderdaad, zijn oudste zoon Philippe Vandekinderen heeft de pacht vanaf oktober 1859 overgenomen van zijn vader Jan. De hoeve omvatte toen ruim 26 ha en de pacht bedroeg 1150 frank per jaar; in 1850 slechts 550 frank⁽¹⁸⁾. Philippe Vandekinderen

huwde met Isabella Sanders, geboren in Eernegem in 1827. Naast zijn ongehuwde zus Coleta Vandekinderen, die een welgekomen hulp was op de hoeve, treffen we ook nog koewachter August Verbeke en dienstbode Richard Denys aan.⁽¹⁹⁾ In de jaren 1880 waren de kinderen opgegroeid en van huispersoneel is er geen sprake meer. Trouwens in oktober 1888 verhuist het gehele gezin naar Snellegem⁽²⁰⁾ en pacht er een andere hofstede aan dezelfde Burgerlijke Godshuizen.⁽²¹⁾

De Snellegemnaar Pieter Van Praet, herbergier en jachtwachter, neemt de resterende 7 jaar pacht van zijn voorganger over. De hoeve bedroeg toen slechts 3 ha 97 a 78 ca.⁽²²⁾ Daarmee komt Pieter van Praet terug naar zijn geboortedorp Zedelgem. Hij was gehuwd met Romania Seynaeve uit Aartrijke. Toen Pieter overleed, liet hij drie zoontjes na: Richard, Medard en Arthur. De weduwe hertrouwde in 1891 met haar naamgenoot Henricus Seynaeve, ongehuwd en afkomstig van Eernegem. In 1895 verlengden Henricus en Romania Seynaeve hun pacht in Vloethemveld. De pachthoeve werd verhuurd voor 260 frank per jaar. Het huwelijk werd zeer kroostrijk: 11 kinderen werden er geboren. In 1904 vernieuwde Henricus Seynaeve de pacht. De pachthoeve werd groter tot 5 ha 94 a 98 ca en de pacht verhoogde precies met 50 procent.⁽²³⁾ Zij hebben deze 9-jarige pachtperiode niet voleindigd.

Vanaf 1 oktober 1911 neemt Lieven Seynaeve uit Aartrijke en geboren in Eernegem - getrouwd met Herminia Packeu - de resterende pachtperiode over.⁽²⁴⁾ Zij hernieuwen hun pacht in 1913 voor de gebruikelijke 9 jaar tegen 435 frank per jaar.⁽²⁵⁾

Bij Ministerieel Besluit van 5 september 1921 zal het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen te Brugge voor ruim 127 ha onteigend

worden. De pachthoeve van Lieven Seynaeve ligt deels in het militair domein: 1 ha 90 a 60 ca worden aan de hoeve ontnomen, waaronder de woning!⁽²⁶⁾ Niettegenstaande de gerechtelijk strubelingen tussen het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen enerzijds en het Ministerie van Defensie anderzijds, wordt de hoeve opnieuw aangeboden voor kandidaat-pachters. Lieven Seynaeve verlengt zijn pacht in 1922, opnieuw voor 9 jaar, tegen 550 frank per jaar. Nadat de aankoop door het Ministerie van Defensie op 16 juni 1924 een feit was, werd het pachtkontraat op 23 augustus 1924 met terugwerkende kracht verbroken met ingang van 1 oktober 1922.⁽²⁷⁾ Lieven Seynaeve en zijn gezin hadden intussen pak en zak genomen en waren met paard en kar verhuisd naar Merkem. Onderweg, te Staden, stierf één van beide paarden. In Merkem, op het gehucht "De Kippe", hebben zij hun boerderij opgericht. Moeder Seynaeve, Herminia Packeu, overleed reeds in 1923 in Merkem. Lieven Seynaeve hertrouwde met Leonie Vanhove.

De woning en stallingen.

Na de oprichting van die hoeve in 1781 moeten we wachten tot 1823 om iets te vernemen omtrent de gebouwen. Het onderhoud aan de gebouwen is tot in 1823 altijd bekostigd geweest met de opbrengsten uit het Vloethemveld; *"nu met de verhuizinge van P. Van Rafelgem is noodig eene reparatie aen de scheure met het coeijstal en metsewerk... reparatie in hout aen deuren en veijsters"*.⁽²⁸⁾

In 1840 worden opnieuw enkele dringende werken uitgevoerd: *"een nieuwe voordeur aan het woonhuis met nieuwe gonshaken en lechten; eenen nieuwen pompboom te stellen in de steenput; eene nieuwe houtte gote te leggen aen het dak van de agterkeu-*

ken, lang 32 voeten benevens 20 voeten blekke buis; een deel van den muur van noorden het waschhuis, rot en uitgevallen ter langde van 15 voeten... ⁽²⁹⁾

In de periode van 1846 tot 1875 werden vele bestekken opge maakt; enerzijds voor herstellingen, anderzijds voor het optrekken van nieuwe gebouwen. De rekeningen tonen aan dat er slechts vijf uit die serie daadwerkelijk uitgevoerd werden.

In 1848 werd de keuken, die 5 m bij 6 m mat, voorzien van rode gebakken aardetegels. De prijs bedroeg toen 2,5 fr/m². Verder werd een nieuwe slaapkamerdeur aangebracht in rode Noorse den. Aan de noord- en zuidkant van het woonhuis werden ijzeren goten en afleidingsbuizen aangebracht die 2 fr/m² kosten. Het totaal bedrag van de werken beliep 153,45 frank. ⁽³⁰⁾⁽³¹⁾

In 1850 werd de schuur vergroot en opgetrokken in metselwerk met *nieuwe* bakstenen. De afmetingen bedroegen 12 m bij 8,25 m. De funderingen kostten 20 fr/m³. Al het timmerwerk werd uitgevoerd in eikenhout, dat 130 fr/m³ kostte. De totale kostprijs bedroeg de aanzienlijke som van 950,98 frank. ⁽³²⁾⁽³³⁾

Het meest opvallende van der werken in 1858 is het bouwen van eenbakhuis dat 4 m bij 4 m mat. Het geraamte was in Noors dennenhout, de vloer in gebakken aardetegels gelegd in de mortel op een zandbed. Anderzijds werd het dak van de varkensstal hernieuwd. Al het timmerwerk werd voorzien van twee lagen verf: 55 m² aan 0,06 fr/m². Het factuurbedrag van deze werken beliep 349,70 frank. ⁽³⁴⁾⁽³⁵⁾

De werken aan de varkensstallingen werden blijkbaar in twee fasen uitgevoerd, aangezien in 1862 opnieuw door de Burgerlijke Godshuizen daarvoor geld werd voorzien in hun begroting. De

muur van de varkensstal aan de westkant van 4,5 m bij 2 m hoogte werd opgetrokken; de puntgevels aan de noord- en zuidkant eveneens; alles in baksteen. De keuze van het hout was zoals gewoontegetrouw in eik. Voor de dakbedekking werd gekozen voor Brabantse pannen. De dakoppervlakte bedroeg 27 m² en voor het dekken werd 2 fr/m² betaald. Naast nog enkele kleinere werken werd de rest van het woonhuis bevloerd met gebakken aardetegels. De rekeningen vermelden een totaal bedrag van 473,37 frank. ⁽³⁶⁾⁽³⁷⁾

In 1875 werden herstellingswerken uitgevoerd aan het woonhuis en de paardestallingen. Beide hadden betrekking op het dak. Aan het woonhuis werd het volledig dak hernieuwd, dat een oppervlakte had van 77 m² (11 m bij 3,5 m: 2 zijden). Ook de westkant (regenkant) van de paardestal werd hernieuwd; een oppervlakte van 49 m². Het timmerwerk werd uitgevoerd in rode Noorse den, dat 120 fr/m³ kostte. Een deel van de planken op de graanzolder werden vervangen in dezelfde houtsoort. Die dakvernieuwingen vertegenwoordigen een uitgave van 934,64 frank. ⁽³⁸⁾⁽³⁹⁾

Alle werken opsommen zou ons te ver leiden. Toch nog even om te eindigen de faktuur die door de Zedelgemse timmerman Hippoliet Willem werd ingediend op 7 december 1900:

"Nieuwe kappe op het ovekot en nieuwe latten boven de over, een deure en veister en een deure verschoeien, een waterbart, ovekotdeure en vijf planken op de zolder" - 60 frank.

"een gedeelte pannelatten boven het koeistal" - 7 frank. ⁽⁴⁰⁾

Bronnen:

- (1) Archief O.C.M.W. Brugge, Sint-Janshospitaal, rekening 1781, register 521 folio 98.
- (2) Idem, rekening 1782: register 522 folio 58.
- (3) Idem, rekening 1782: register 522 folio 97r-98v.
- (4) Idem, rekening 1783: register 523 folio 156v-157r.
- (5) Idem, rekening 1784: register 524 folio 167r.
- (6) Idem, rekening 1785: register 252 folio 149r-149v.
- (7) Idem, rekening 1789: register 529 folio 86r/v.
- (8) Idem, rekening 1789: register 529 folio 166v.
- (9) Idem, rekening 1790: register 530 folio 130r.
- (10) Idem (9).
- (11) Idem (9).
- (12) Idem, rekening 1792: register 541 folio 139v.
- (13) Idem, rekening 1794 zonder registernr. en zonder folionummering.
- (14) Idem, rekening 1795-1796: register 56 folio 93v.
- (15) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register "Goedboek van Burger Godshuysen" onder Sint-Jan art. 134.
- (16) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 4 (1811-1813) 1813, art. 126.
- (17) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 6 (1820-1824) 1822, art. 127.
- (18) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, "Alfabetische Register der Goederen" 1838-1872, folio 165.
- (19) Archief Gemeente Zedelgem: Bevolkingsregister Zedelgem 1870-1880.
- (20) Archief Gemeente Zedelgem: Bevolkingsregister Zedelgem 1880-1890.
- (21) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 20 (1888-1889) 1888.
- (22) Idem (21).
- (23) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 29 (1904-1905) 1904 akte 3 tot 104.
- (24) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 33, 1911 akte 51 en 52.
- (25) Archief O.C.M.W. Brugge: Fonds Eigendommen, register Pachtbrieven, boek 35 (1913-1914) 1913 lot Zedelgem akte 2 fo 2v-3r.
- (26) Archief O.C.M.W. Brugge: Burgerlijke Godshuizen, PV-register nr 100 volgnr 10699 dd. 26 jan. 1925.

- (27) Idem.
- (28) Idem, Burgerlijke Godshuizen: Begrotingen en Staten van Herstellingen, Doos 10 (bundel 1817-1823); deel nr 13.
- (29) Idem, Burgerlijke Godshuizen: Begrotingen en Staten van Herstellingen, Doos 10 (bundel 1840 - folio 6r.)
- (30) Idem, Burgerlijke Godshuizen, rekening 1847, folio 64.
- (31) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 9: bestek nr. 4 dd. 28 aug. 1847.
- (32) Idem, Burgerlijke Godshuizen, rekening 1850, folio 56.
- (33) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 9: bestek nr 14 dd. 27 sep. 1849.
- (34) Idem, Burgerlijke Godshuizen, rekening 1858, folio 49.
- (35) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 9: bestel nr. 4 dd. 26 aug. 1857.
- (36) Idem, Burgerlijke Godshuizen, rekening 1863, folio 49.
- (37) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 9: bestek nr 4 dd. 16 aug. 1861.
- (38) Idem, Burgerlijke Godshuizen, rekening 1875, folio 84.
- (39) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 9: bestek nr. 1 dd. 10 aug. 1874.
- (40) Idem, Fonds Eigendommen: Dossier verbouwingen te Zedelgem, deel 7 (los stuk).

ERRATUM:

In ons vorige nummer (14de jg. nr.3) speelde het zetduiveltje ons parten. Op blz. 114 moet de eerste regel tot aan het punt geschrapt te worden. Excuus!

INHOUD

ARNOU Patrick	<i>Branden en brandbestrijding op de deelgemeente Zedelgem (± 1935-1976) . . .</i>	55
CAPPON Géry	<i>Herberg "De Vrede"</i>	102
CAPPON Géry	<i>Fotografie te Zedelgem - De Familie Vansteelant</i>	109
CAPPON Géry	<i>De "Ferme Bocca"</i>	152
POLLET Jules	<i>Aartrijke 1100 jaar</i>	4
POLLET Jules	<i>Zedelgem onder Duitse bezetting 1914-1918 Bevelen - Verordeningen - Opeisingen 1915 . . .</i>	43
POLLET Jules	<i>Zedelgem onder Duitse Bezetting 1914-1918 Bevelen - Verordeningen - Opeisingen 1916 . . .</i>	83
POLLET Jules	<i>Zedelgem onder Duitse Bezetting 1914-1918 Bevelen - Verordeningen - Opeisingen 1917 . .</i>	124

